

Nr 75.

Av herrar **Clason** och **Roos**, om vidtagande av åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Under det senaste halvåret har den allmänna uppmärksamheten riktats på behovet av lagstadganden till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga.

Frågan härom upptogs vid 1915 års riksdag inom första kammaren i motionen nr 61, däri hemställdes, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande åtgärder och förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga. Kammarens tillfälliga utskott stannade vid att avstyrka bifall till motionen, vars utredningsyrkande dock bifölls med 85 röster mot 36. Genom andra kammarens avslag å motionen förföll frågan vid denna riksdag.

Under riksdagsbehandlingen anbefalldes Kungl. Maj:t efter hemställan av andra kammarens andra tillfälliga utskott arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att avgiva yttrande i frågan. Sjukvårdsstyrelsen anförde följande:

»Enligt från arméns läkare inkomna rapporter och årsberättelser förekomma försök till simulation mindre ofta vid inskrivningsförrättningar än vid sjukvisitationerna under utbildningstiden.

Ehuru dylika försök att genom föregivna kroppsfel och sjukdomar undandraga sig eller erhålla en tillfällig lindring i militärtjänsten endast undantagsvis torde krönas med framgång, försvåra de dock i alla fall i hög grad militärläkarnas arbete. Läkaren tvingas sålunda av militära tjänstehänsyn att vid bedömandet av de sjukanmäldas åkommor utgå från en mera kritisk ståndpunkt och mången gång skulle detta kunna

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 3 saml. 36 häft. (Nr 75.)

bidraga till att verkligt sjukas intressen undanskymmas och att de måhända orättvist bedömas.

De försök till simulation, som undgå upptäckt, skada armén dels därigenom att de värnpliktiges antal eller utbildning minskas, dels därigenom att det dåliga exemplet menligt inverkar på karaktären hos de simulerandes kamrater.

Simulation är således att anse såsom ett moraliskt lyte, som i hög grad försvårar militärläkarnas mönstrings- och visitationsverksamhet samt i avsevärd mån skadar armén även i vissa militära hänseenden.

Sjukvårdsstyrelsen finner alltså, att denna företeelse är av sådan betydelse, att densamma kräver särskilda åtgärder för att kunna med framgång bekämpas. Visserligen finnas redan nu föreskrifter i strafflagen för krigsmakten (§ 143), varigenom avslöjade simulanter kunna befordras till straff, men, såsom motionären även antytt, med tillämpning av straffbestämmelserna drabbar man endast enstaka yttringar och följer av simulation och närbesläktade företeelser, men ernår icke att hämma själva källan till olägenheterna i fråga — de nu i det närmaste riskfria möjligheterna att genom bedrägliga uppgifter ernå frikallelse från värnpliktens fullgörande. Härtill kommer jämväl, att läkarna dels av humana skäl, dels av formella orsaker, såsom de invecklade rättsliga procedurerna, endast i undantagsfall vilja eller kunna bidra till avslöjade simulanter bestraffning.

På grund av vad ovan anförts, finner sig styrelsen böra förorda den av motionären föreslagna utredningen såsom innebärande utsikter till simulationens kraftigare bekämpande.»

Gällande föreskrifter i ämnet innefattas:

dels i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914, §§ 59 och 129, dels i värnpliktslagen den 14 september 1914, § 16, mom. 1, dels i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående läkareundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga den 22 januari 1915, §§ 17, 18 och 20, dels slutligen i kungl. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse efter 1915 års riksdag utfärdade reglemente till ledning vid läkareundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga (besiktningsreglemente).

Önskvärdheten av en revision utav gällande lagstiftning i ämnet har redan före 1915 års riksdag från officiellt håll frambållits. Sålunda yttrade den av Kungl. Maj:t den 1 april 1901 tillsatta kommittén för revision av strafflagen för krigsmakten m. m. i motiven till sitt betänkande och förslag vid § 60 av förslaget till strafflag för krigsmakten (§ 59 i nu gällande lag) följande:

»Ifrågavarande § gäller endast krigsman. Sådan gärning, som där omtalas, synes emellertid böra medföra ansvar, även då den begås av annan i uppsåt att göra sig oduglig till fullgörande av hans krigstjänstskyldighet, vare sig denna lyder under nämnda lag eller ej. Ett stadgande med dylik omfattning skulle dock tydligen falla utom den utstakade ramen för den särskilda strafflagen för krigsmakten. Kommittén har därför i detta sammanhang endast ansett sig böra framhålla önskvärdheten därav att — i likhet med vad som är förhållandet i åtskilliga främmande länder, däribland även Norge enligt dess nya allmänna strafflag av den 22 maj 1902 (§ 134) — i allmänna strafflagen införas ett stadgande i syfte, att envar, som på sätt i nu ifrågavarande § i strafflagen för krigsmakten sägs, i uppsåt att undandraga sig sin värnplikt, gör sig oduglig till krigstjänst, därför underkastas lämpligt ansvar, vilket emellertid skäligen torde sättas lägre, än vad som enligt förevarande § gäller för krigsman, vilken på sådant sätt uppsåtligen undandrager sig sin krigstjänstskyldighet.»

Vid behandlingen inom lagrådet den 7 februari 1914 av förslaget till strafflag för krigsmakten m. m. yttrade lagrådet i anslutning till kommitténs ovannämnda uttalande följande:

»Att vad sålunda av kommittén auförts är riktigt, läser icke kunna förnekas, om ock saken ej torde vara av synnerlig vikt. Men i detta sammanhang har uppkommit en annan fråga, som synes äga större praktisk betydelse. Erfarenheten har visat att i mycket stor utsträckning krigsmän söka komma från tjänstgöringsskyldighet genom att föregiva en sjukdom eller fel, som skulle omöjliggöra sådan. Understundom antaga dylika företeelser rent av epidemisk karaktär. Olika meningar torde råda därom, huruvida med gällande bestämmelser sådan simulation skulle kunna straffas. Det synes för den skull lagrådet lämpligt att — såsom t. ex. skett i den norska lagen — ett stadgande införas, som omedelbart avser dessa fall. Högre straff än disciplinstraff läser icke böra bestämmas, och torde mål om simulation lämpligen alltid böra gå till domstol.»

Såsom ovannämnda kommitté och lagrådet framhållit, innehåller den norska rätten mera effektiva bestämmelser i ämnet än vår rätt.

§ 134, mom. 1, av »Almindelig Borgerlig Straffelov av 22 Mai 1902», är sålunda av följande lydelse:

»Den, som, i hensigt at unddrage sig sin vernepligt her i landet, ved lemlæstelse eller paa anden maade gjør sig ubrugbar til krigstjeneste, eller som medvirker til, at nogen i saadan hensigt gjøres ubrugbar til krigstjeneste, straffes med fængsel indtil 1 aar.»

Och i § 36 av »Militær Strafelov av den 22 Mai 1902» heter det:

»Den, som i hensigt at unddrage sig sin militære tjeneste ved lemlæstelse eller paa anden maade gjør sig helt eller delvis ubrugbar dertill, eller som medvirker til, at nogen anden i saadan Hensigt gjøres ubrugbar til krigstjeneste straffes med fængsel indtil 2 aar.

Paa samme maade straffes den, som ved at foregive sygdom eller legemsfeil søger at unddrage sig fra militær tjeneste, eller som medvirker hertil.»

Den tyska rätten innehåller ännu strängare bestämmelser i ämnet. — I 143 § av »Strafgesetzbuch für Das Deutsche Reich vom 31. Mai 1870», stadgas sålunda:

»Wer in der Absicht, sich der Erfüllung der Wehrpflicht ganz oder teilweise zu entziehen, auf Täuschung berechnete Mittel angewendet, wird mit Gefängnis bestraft; auch kann auf Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte erkannt werden.

Dieselbe Strafvorschrift findet auf den Teilnehmer Anwendung.»

En bestämmelse av liknande innehåll förefinnes i § 83 av »Militär-Strafgesetzbuch für Das Deutsche Reich vom 20. Juni 1872», som är så lydande:

»Wer in der Absicht, sich der Erfüllung seiner gesetzlichen oder von ihm übernommenen Verpflichtung zum Dienste ganz oder teilweise zu entziehen, ein auf Täuschung berechnetes Mittel angewendet, wird mit Freiheitstrafe bis zu fünf Jahren bestraft; zugleich kann auf Versetzung in die zweite Klasse des Soldatenstandes erkannt werden.

Dieselbe Strafvorschrift findet auf den Teilnehmer Anwendung».

Förste kammarmotionären utgick i sin ovannämnda motion från den åsikten, att det antal värnpliktiga, som vid inskrivningsförrättningarna frikallas från värnpliktens fullgörande, är relativt stort, samt från den på en del håll bland allmänheten gängse uppfattningen, att många av dessa frikallelser skulle hava meddelats utan att skäl därför förelegat och berott på svek från de prövades sida.

I båda kamrarnas utskottsbetänkanden medgavs att svekfulla försök att undandraga sig värnpliktstjänsten förekommit, men dels ansåg man, att dessa fall i och för sig vore fåtaliga, och dels hoppades man, att de nya föreskrifterna rörande läkarebesiktningarna vid inskrivningarna skulle ännu reducera antalet av dylika fall.

De nya bestämmelserna komma att medföra en minskning av antalet frikallade dels på den grund, att ett större antal än hittills av de med vissa kroppsfel behäftade värnpliktiga komma att inskrivas såsom dugliga till viss vapentjänst och såsom icke vapenföra, och dels på den grund, att uppskov med inskrivning säkerligen kommer att meddelas i avsevärt större utsträckning än hittills. Sveksfullt undandragande från värnpliktstjänst kan däremot genom dessa föreskrifter icke med säkerhet förebyggas, än mindre komma de givetvis att ha något inflytande på försöken därtill.

Under debatten i andra kammaren vid behandlingen av omförmälda motion hänvisades till bestämmelsen i § 17 av kungl. kungörelsen den 22 januari 1915 angående undersökning av värnpliktiga, vilken är av följande lydelse: »Värnpliktig, som vid besiktning genom sveksfulla försök att undandraga sig krigstjänst eller på annat sätt så försvårar undersökningen, att det icke med säkerhet kan avgöras, till vilken av de i § 10 angivna grupper kan rätteligen här hänföras, inskrives såsom vapenför i all vapentjänst för att efter inställelsen till tjänstgöring närmare undersökas». Med denna bestämmelse träffas sålunda den, som gör svårigheter vid undersökningen. Emellertid är det långt ifrån nödvändigt, att ett sveksfullt försök att undandraga sig värnplikten behöver bestå i någon åtgärd vid undersökningstillfället, som försvårar utförandet av undersökningen. Lyckas det bedrägliga försöket är vederbörande utan vidare frikallad. Om han inskrives sedan han avslöjats, har hans bedrägeriförsök ingen påföljd. Om han vid inskrivningsförrättningen föranlett nog så stora svårigheter, men inskriven på grund av sitt bråk, efter inställelsen till tjänstgöring utan vidare svårighet avslöjas, torde hans sveksfulla försök icke heller hava någon påföljd.

Såvitt oss är känt, hava stympningar i syfte att undga värnplikts-tjänst icke förekommit. Emellertid torde de i pressen omnämnda tandutdragningar, som i en trakt av vårt land skulle ha förekommit i syfte att undandraga vederbörande värnpliktstjänst, tänga detta begrepp.

Då man med allt skäl riktar sig emot simulationen, bör man emellertid icke överdriva förekomsten av densamma. Under debatten i kamrarna anfördes exempel på att den allmänna rättskänslan känt sig upprörd över att vissa, enligt allmän uppfattning fullt friska ynglingar frikallats. Ofta hör man uttalas förtrytelsen över att skyttar med skyttmärken och idrottsmän med idrottsmärken kunnat frikallas. Det är uppenbart, att personer tillhörande båda dessa kategorier kunna vara behäftade med sjukdomar eller kroppsfel, som göra dem till krigstjänst odugliga, och att en yngling, som av sin omgivning bedömes såsom

fullt frisk, vid läkarundersökningen kan befinnas på grund av kroppsfel oförmögen till krigstjänst. Om man sålunda måste räkna med att antalet simulanter icke på långt när är så stort, som allmänheten är benägen antaga, så torde det å andra sidan icke kunna förnekas, att simulationsförsök förekomma och att de trots all noggrannhet och vaksamhet från de undersökande läkarnas sida någon gång kunna lyckas. Om simulationsfall hittills förekommit, så finnes det givetvis all anledning antaga att sådana efter den utsträckta värnpliktstjänstgöringen skola bli allmänna. Härvid måste dock framhållas, vilket även under debatten i kamrarna påpekades, att synnerligen ofta hos den, som, vid första påseende till synes oberättigat, begär frikallelse, finnas kroppsfel, som utgöra grund för hans begäran och som utan någon brottslig avsikt överdrivas.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhöll i sitt ovanintagna utlåtande, att simulationsförsök förekomma och att de dels medföra svårigheter för militärläkarkåren, dels innebära ett moraliskt lyte, som skadar uppfattningen bland de värnpliktiga, även där de, såsom vanligen torde vara fallet, avslöjas.

För undertecknade synes det otvivelaktigt, att en lucka i lagstiftningen föreligger uti nu förevarande hänseende. Denna vår uppfattning bestyrkes jämväl av krigslagstiftningskommitténs och lagrådets ovan nämnda uttalanden. Det synes kunna ifrågasättas huruvida icke de norska bestämmelserna i ämnet, på sätt krigslagstiftningskommittén och lagrådet antytt, lämpligen böra tjäna till förebild vid en blivande revision av den svenska lagstiftningen på förevarande område.

Med återopande av vad här ovan anförts, få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, vilka åtgärder som böra vidtagas till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga och för riksdagen framlägga det förslag i ämnet vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 27 januari 1916.

Sam. Clason.

Adolf Roos.